

Dialectisch Materialisme

In het artikel van Dr Sirk's over de erkenntkundewetenschap in Rusland wordt meegedeeld hoe in de discussies over wetenschap aldaar ook het (dialectisch) materialisme een rol speelt. Daar in ~~het gevende~~ Marrum, met name het asfiet slechts weinig woorden aan deze leer besteed konden worden, kan het van belang zijn, hierop wat uitvoiger te gaan.

Dialectisch materialisme is ~~de~~ de naam die het filosofisch aspect weergeeft van het systeem van denkbeelden ~~staande bij~~ over geschiedenis en maatschappij dat by Marx gewoonlyk als historisch materialisme beschild wordt. De betekenis van de beide samenslpende delen, materialisme en dialectiek, zullen hier achtereenvolgens besproken worden.

Het materialisme van Marx heeft niets met de physische materie te maken; ~~het~~ is dus ook geheel verschillend van het ~~zg.~~ natuurwetenschappeljk materialisme, dat alle verschynselen uit de fysiche materie en haar eigenschappen, uit de atomen en hun beweging wild verklaren. ~~Maar~~ Als filosofische richts staal het tegenover het "idealisme" dat de wereld als iets geestelyks, als een absolute idee, uit een geestelyk beginsel wil verklaren; het zoekt de verklaring in ~~het~~ ^{wereelde} wat by haar de materiele, ~~dat~~ ^{het} ~~hier~~ ^{obtelyk konstaterbare} werkelijke, waarneembare wereld der ervaring - ~~dat~~ ^{do} deze werkelijke wereld worden de gedachten en gevoelens, die ~~het~~ ^{het handelt} de inhoud van het bewustsyn vormen, de wil en ~~de daad~~ bepaald.

Wat is nu die werkelijke wereld? Natuurlyk worden daarmee niet de bomen, de huizen, de spoorwegen bedoeld, ~~die de grond van~~ waarin ~~het~~ mensch het leven vormen, s.m. niet in de eerste plaats.; de gevoelens en gedachten en het handelen hebben grotenwels betrekking op de medemensen; de werkelijke wereld ~~staat~~ hier bedoeld is de wereld der mensen met de werkelijke ontwikkeling die tussen hen bestaat. Als Marx het in zijn korte samenvatting uitleeft: "het is niet het bewustsyn dat het syn, maar het is het maatschappeljk syn dat het bewustsyn bepaalt" dan is duidelyk dat met dit "maatschappeljk syn" de betrekkingen tussen de mensen bedoeld worden.

(zoals dit woord speciaal in theoretische z.g. Marxistische Literatuur optreedt.)
Dialektiek, schijnt een zeer geheimzinnig of diepinnerig iets te zijn. Het is echter een eenvoudige zaak. Het feit van de overal in de wereld plaatsvindende ontwikkeling, dat zich sinds een eeuw steeds sterker aan de ~~mens~~^{geest} opdringt, maakt een bepaalde methode van denken, een bepaalde filosofische operatie nodig, die met deze naam aangeduid wordt, en als een hogere vorm van logika kan besteld worden. Het logisch denken onderscheidt de verschijnselen in afgepasten begrippen, scheidt als ware de wereld in vaste, ^{veranderende} op richtstaande eenheden. Dat ligt in de natuur van ons denkvermogen; denken is onderscheiden en vergelijken; de grondstellingen van de logika, dat elk begrip zichzelf gelijk blijft, en dat niet twee tegen ~~gegelyke~~ ^{zijn noodzakelijke regels van het denken.} gekende kenmerken aan behelde begrip toe. Een mens blijft een mens, en eenzelfde ~~soort~~^{handeling} kan niet tegelyke recht en onrecht zijn. Nu bewerkte de ontwikkeling van de wereld, dat we met deze logika voortdurend in tegenpraten komen en de wereld vol tegensprijsheden zien. Dit is geen verkeerd redeneren; het ligt in de natuur van de wereld, die geen wereld van dingen maar een dynamische wereld van processen is. ~~Met de~~ ^{Met de} wisseling der ~~welt~~ ^{statische} onophoudelijke wisseling der verschijnselen, met de voortdurende veranderingen in hun onderlinge betrekkingen, komt de vaste, bevroren natuur der begrippen in strijd; zij moeten zich telkens weer aanpassen, hun karakter wijzigen; de tegenstrijdigheden moeten zich door ontwikkeling van nieuwe begrippen opheffen. Ondanks de grondslagen van de logika ~~blijft~~ kan geen begrip

~~K~~ Struik en boom zijn verschillende begrippen, maar in het groeien is de grens niet aangegeven.
Waar Toenende waarneemt, eerst heldhaftig, ~~wordt dan vernietigend~~
 zichtbaar blijven, en de tegensprijzende kenmerken moelen, al naar de relatie waarin ze voorhoren, eenzelfde begrip, wordt toegeduid. Derselfde mens wordt vader dan een ander, en het huusche recht is, naar een bekend gezegde, het hoogste onrecht. De dialectiek verroert dus niet de oude logica, de eenvoudige denkwetten, maar vult ze aan en doet hun beperkt karakter. Voor het logische denken dat met oherys gescheide bepaaldheden optreert, stelt sy het dialectisch denken in plaats, dat deze bepaaldheden uit elkaar ontschiktelt, ze in wederrydse wisselwerking doet optrekken, en ondergaan, en overal omvormt en wortigt ziel.

En de wetenschap aanvaardt de kontradiktie, of redt zich door het bantelvrome tot een afwenden
Logisch zijn eerleggende voorzieningen en een verkebraat zonder
beenderen innerlijke kontradikties; ~~praktisch moet men ze~~
~~leven als~~ ^{butisch} ~~Overgangsvormen in de ontwikkeling~~ zijn ze werkelijk?

Het is dus de onwrikkelijk van de wereld die de dialektiek als
derschijn nodig maakt. Maar daarom is dialektiek toch niet
hetzelfde als ontwikkeling; en ze kan dus ook niet als ouderwets
~~woord~~ ^{volheids-} door het moderne woord onwrikkelijk vervangen worden.
De oneindige verschidenheid van de wereld der verschijnselen kan
door het ^{endige} begrenste aantal begrippen niet volledig worden
weergegeven. Men kan nog zozeer trachten ze door zuivere definities
te omspannen, er blijven overgangen waar de benaming twijfelachtig
of de eigenschappen tegensydig worden. Dit treft reeds in het
dagelyks leven op; maar nog meer waar ~~het~~ natuuronderzoek een
sleidi ~~tegen~~ fynere, ~~en~~ diepere, meer gedetailleerde kennis der verschynsels
brengt. De vooruitgang der natuur. Telkens komen daar de oude begrippen
in strijd met de nieuwe verschijnselen; en alvors tracht de theorie
de tegensydheden op te lossen door ~~oude~~ ^{de} ~~uiteenlopende~~ ^{van te passen,} begrippen anders te
definieeren, te splitsen, ~~maar~~ ^{te overnemen voor de} nieuwe in te voeren. ~~of~~ ^{te} ~~zich er bij~~
of de tegensydheden te aanvaarden. De wiskunde, die te voren
met bepaalde grootheden werkte, ^{leerde} ~~met~~ de vloeiende overgangen
weergeven door ~~te~~ ^{te} de differentiaalreken, ~~waar~~ met grootheden
te werken die nul worden en toch niet nul zyn. ~~De~~ ^{de} schakunde

Men kan dus zeggen dat de ~~natuur~~ ^{zelf} wetenschap praktisch ^{de} dialektiek beoefent,
dat is dese naam ~~ongebruikelijk~~ of onbekend.

Het ~~atoom~~ by definitie "onverdeelbare" atoom is een ingewikkeld samenstel
van vele kleinere deeltjes geworden

Waar het dialektisch bewustsyn afwezig is, is daar, waar men de
tegenstrijdigheden die de onwrikkelijk meehengt, tracht te negeeren door
~~te~~ ^{de} starr vast te houden aan de oude begrippen en voorstellingen.
Zo, waar de Russische Academie van Wetenschappen in ^{de} vorige jaren het geloof
in de relativiteitstheorie als "kontrarevolutionair" verwierp en de
Westse wetenschap kriticiseerde wegens haar weigering om de eenige
ware dialektiek materialistische opvatting aan te nemen, ^{de} namelijk de oneindigheid
van het heelal in ruimte en tijd"

Koninklijke Nederlandsche Akademie van Wetenschappen

Amsterdam, 24 October 1949

De Afdeling Natuurkunde zal op Zaterdag 29 October a.s. des middags te 1 uur in het Trippenhuis een gewone vergadering houden. Ik heb de eer U tot bijwoning daarvan uit te nodigen.

M.W.WOERDEMAN,

Secretaris der Afdeling,

O n d e r w e r p e n v a n b e h a n d e l i n g

Vaststelling van het proces-verbaal der vorige vergadering

Ingekomen stukken

Wetenschappelijke mededeling

door de heer F.A.Vening Meinesz over:

De aardkorstvervormingen in geosynclinalen.

Koffiemealtijd: 12 uur.

Na afloop der vergadering zal thee worden geserveerd.

6/61

Een tegensydigheid. Widerspruch, contradictie. ~~Als~~ is rechtvaardige
altijd iets in ^(de naam zet het reeds) onre weergave van de wereld in begryp, niet ~~rechts~~
^{erwoord, inkunings-} van de wereld zelf; ~~de naam zelf zegt het nadrukkelijk~~ die wij
slechts kunnen ~~op-~~ tot ons nemen als kennis, ~~is een van de~~
als ervaring. Als wy zeggen, dat de tegensydigheid in de werkelijkheden
van de wereld zit, beheert dit, dat sy onvermydelijk is en
vastzit aan de wereld van onre ervaring. Ty is geen
denthout, geen redeneerfaut, ~~of~~

Ik heb geschreven dat de natuurwetenschap de begenspraken van ~~de~~ het denken steeds overvind door haar praktijk. Hoe doet ze dat? Voorbeelden! Gezegd: door begrippen om te vormen, anders be begrissen, te splitsen, nieuw te definiëren. D.w.z. door, onder het woord te gebruiken of te kennen, praktisch dialectiek toe passen.

In biologie: overleggende soogdieren: is naar definitie een contradictie
Van het allereerste prähistorische begrip vissen moesten, by iets betere
kennis, walvissen afgesplitst worden. Dikken nog genoemd worden
herstellen van fout uit onoplettendheid. Maar later voorzag wetenschap, soetgele.
Onder de sterren eerst vaste sterren, en dwalende sterren onderscheiden.
Later geheel verschillende soorten lichamen. ~~Aster~~ Asteren va Jupiter werden by
de ondertussen nieuwe planeten genoemd; later meestal ~~de~~ als manen met
aardsatelliet samengevoegd. Thans in physiek waren als gelyksoort,
enkel verschil in grootte, kwantiteit, van planeet, maan, planeten, order,
meteoorieten. Dit alles echter geen goed voorbeeld van opheffing
van contradicties.

Nieuwe verschynselen breiden gebreit van een begrijs tot iets geheel anders uit. Moleculen door koll. versch. tot kongeries van honderdduizend atomen, in voortdurend wisselende inhoud

Begrys afwoen geheel anders dan oorspronkelyk.
De gehele moderne phys. theorie is een beeld van lezenstrydighede te krysgteren, en
eerst in voortgaande ontwikkeling van begrys-en-theorie op te lossen; voorhurende aanspassing
aan verschynselen.

Dialectiek ~~is~~ op gedreven door feit van ontwikkeling in de wereld; daarom Hegel geplaatst onder hen, die in 1ste helft 19de eeuw het beginnel van ontwikkeling proclameerden (naast Darwin, Clausius, Marx). En voorbeeld uit deze ontwikkeling gehaald: groei van zaad, tot plant, tot ~~vrouw~~ bloem, tot vrucht, tot nieuw vermeerderd zaad. Dit wordt als illustratie gebruikt (bv. negatieve der negatie).

Maar dialektiek is doch meer dan uitspraak van ontwerptheit van de wereld, ~~die~~ waaran onze begrippsvorm zich heeft aangepast. Daarnaast onze voortschrijdende kennis, ontwerptheit van ons weten, onze geestelijke weergave van wereld. Dit onder voorstuur omvormen en wijzigen der begrippen.

Meningen der natuuronderzoekers door peyryisvorm beïnvloed.
Omdat wij door bepaalde kenmerke levende materie onderscheid van niet-levende, groeit in de onderzoeker de denkgewoonte van dat er in de wereld een reker gehemeld is, dat door het woord "leven" wordt aangegeven; een materialisatie van het woord "dat zijn materie in een eindeloze reeks verschynselen vormt".

Als filosofische richting stelde het zich tegenover het "idealisme" dat de wereld als iets geestelijks, uit een geestelijk beginnel, bv. ~~een~~ absolute Idee ~~van~~ wilde verklaren: Op de vraag: waardoor worden de gevoelens en gedachten, de wil en het handelen der mensen bepaald? geeft het dit antwoord: ~~door de niet daarsen of ander geestelijkt beginnel, eeuwige principes.~~ [Door wat by haer de matericale wereld (in tevens tot de weéle) heeft], de werkelijke waarneembare, objectief te konstateren wereld der ervaring. L
 Dit is wat anders dan wat fysische materie heeft. De betrekking tussen koper en verkoper, de grondwet van het koninkrijk Nederlanden, de wetenschap der wijskunde bestaan niet uit atomen, zijn geen fysische materie, maar zijn toch even ~~as~~ werkelijke, objectieve ervaringen als een ~~daar~~ muntstuk, een ~~staat~~ ^{der} staatsgevangenis of de rivier de Rijn. Als Marx zijn grondstelling kort aldus samenvat: "het is niet het bewustzijn dat het zijn, maar het is het maatschappelyke zijn dat het bewustzijn bepaalt" dan is het duidelijk dat ook "maatschappelyke zijn" niet zoveer de huizen en spoorstreinen maar in de eerste plaats de betrekking tussen de mensen betekent. Deze werkelijke, objectief te konstateren ~~as~~ verhoudingen waarin de mensen tot elkaar staan, verbonden aan het stoffelyke milieu van werktuigen, akkers, waarmee ~~productie~~ de middelen tot leven geproduceerd worden, zy bepalen volgens Marx als diepte ondergrond het recht, de politiek, de godsdienst, de ideeensystemen. Voor Marx is niet de tevenszelfs materie - "geest van belang, maar de tevenszelfs werkelijkheid - fantasie. Geloof in de duivel is als elle geloof iets geestelijks, maar als zodanig een werkelijkheid, en heeft dus ook in historie werking uitgeoefend; de duivel zelf was fantasie, ~~behoorde niet tot~~ de werkelijke wereld.

Het verschil van de beide materialismen ligt dus in de gedaden wijze waarop de verschynselen in samenzang gebracht worden. Dat gedachten door de hersenen worden voortgebracht, daarover zijn allen het eens. Het natuurwetenschappelijke materialisme zeg dat de ideeën door de bewegingen van de atomen in de hersencellen ^{worden bepaald} ontstaan; het historisch materialisme zeg dat de ideeën door onze maatschappelyke ervaringen ~~worden bepaald~~ Door het medium van zintuigen en lijdzaam leed ontstaan. Wel het eerste komt men ter verklaring van de Franse revolutie of de wereldoorlog niet over met het tweede wel.

Het dialektisch materialisme is dus, ondanks zijn geleerde empirische afchrikende naam, een heel eenvoudige zaak.) Het spreekt in de Russische, en de CP literatuur herhaaldelyk op, maar maakt daarbij meestal de indruk van een sakrale bewerings-formule, om aan te duiden dat men zuiver in de leer is.

In Rusland is het het Marxisme van Lenin, (anders dan het Marxisme in West Europa werd opgevat) een gedachtenstelsel (theorie) ontstaan uit en in synthetisering bedoeld voor de kapitalistische wereld van W-Europa, nu geplant op een primitieve Oost Europese maatschappij (in welken nog feodaal-absolutistische en daardoor vervrongen).

Het historisch materialisme van Marx is een theorie over de maatschappelijke verschijnselen in hun orderlinge samenhang; met name ~~opgedeeld~~ de afhankelijheid van recht, politiek, godsdienst en ideologie in het algemeen ~~richt~~ van de productie verhoudingen, het arbeidsstelsel. Het is dus niet juist dat het "oude" Marxisme alle erfelijkheid van geestelijke eigenschappen ontkende en het kind als een onbeschreven blaas papier beschouwde. Het spreekt over deze biologische kwestie geen enkel oordeel uit; dit ligt buiten haar gebied. Wat hier mogelijk bedoeld wordt en er van verre iets op lijkt is, dat ~~de Marxisten~~ ween der mensen grotelijks bepaald worden door hun plaats in het maatschappelijk bestel, hun klassepositie.

Men krijgt uit Russische geschriften vaak de indruk alsof de naam dialektisch materialisme een geheimzinnige sakrale formule is, onbegrijpelijk voor niet-ingewanden, die dient om aan te tonen dat men zuiver in de leer is. In werkelijkheid is het een zeer eenvoudige en natuurlijke zaak.

Dit kan komen doordat het Marxisme van Lenin in velerlei opzicht wat anders is dan wat in West Europa daaronder werd verstaan.

ende in warmte, beweg., elektriciteit, leven, chemie en een vaste groottes, energie.

Dialektiek is opzicht dat een udersprakelos Weltbild wordt bereikt. Daar is steeds worden tegenstaand opgelost door begrippen nieuwe inhoud te geven, en door wat vaste constanten weer veranderlyk te maken. (mane vaste constante, later ast v bewegsvoer), maar steeds weer in nieuwe tegenstrijdigheid: materie en energie, concrete deeltjes of golfbeweging, onbeperkt houdt relatie.

In de wereld van ideen en begrippen is alles vast, eenvoudig, eeuwig ^{waarderend} (zie Plato); recht is recht, onkrom is krom, groot is niet klein en o is nienendel. Misschien in de werkelijke wereld van verschynsel, waar my niet ons begrippen als ^{hieren} de weg in moeten vindt, is recht dikwyls krom, zonder daarom niet meer recht te zijn, klein wordt groot, en o/o kan alles zijn.

Men vergist zich echter als men meent dat de betekenis dialectiek nu vervangen kan worden door ontwikkeling. Het is niet enkel de steeds voortgaande ontwikkeling van de wereld, die de dialectiek als denkmethode nodig maakt, maar ook de natuur aard van ons kenvermogen, de prablyk van ons hersenwerk, dat bestaat in voortdurende aanpassing van de starre begryppen aan de vloeiende vertaalgang verschynselen.

Teder weet hoe
De moderne fyysica vol is van de felsle tegenstrijdigheden
Terwijl de dialectiek met haar ~~Hegel~~ nomenclatuur in de sociale theorie een rol bleef spelen, ~~wordt~~ ^{wordt} de natuurwetenschap in de 19de eeuw (~~niet meer genoemd~~) maar alleen in de naam en de vorm. Want de gehele ontwikkeling ~~vander~~ ^{welensch} is een voortdurende praktische toepassing en toepassing van de dialectiek geweest.

1911/8

Wanneer ..

De chemie toont hoe vergroting in aantal van het gelijksortige tot ongelijksortigheid wordt, eerst in de homologe reeksen van organische stoffen, later in de opbouw van sleeds nieuwe atoomkernen atomen door byvoeging van ~~de~~ enkel vormende ^{enkel vormende} derselfde elementaire geladen deeltjes. ^{met} Statische structuur in formules betreft con Weet zij een eindeloos gebied van als symbool voor onoverzichtelijke bewegingsbanden.

verschynsel te beheersen; tot ook hier in

er de kromdrukke van

L Verschillendheid in eigenschappen by ~~de~~ identiteit van samenstellende wordt opgetoond in de structuurformule, die, als statisch symbool van onoverzichtelijke bewegingsbanden toewent in slags met ^{met} der atomen opgedelen. Tot ook hier in de reuzenkongerries der enwillen het molekulum begrips ^{zelf waar} bewegelachts wordt. Hier in het overgangsgebied worden in de kromdrukke van kristallen ^{en van} levende stof de begrippen van leven en van molekulum beide onzeker.

191/11

Tegen het idealisme :
schrijf, bewoogen dat, al kunnen wij de wereld alleen uit
onze gewaarwordingen leren kennen, daarom wereld niet
een geheel van gewaarwordingen is. Dit door voortzetts
van Carnaps' konslekvering. Dit dus tegen vaagheid van
Mach.